

GIẢI PHÁP TĂNG CƯỜNG THU HÚT ĐẦU TƯ NƯỚC NGOÀI VÀO KHU KINH TẾ MỞ CHU LAI

PGS.TS. NGUYỄN TRƯỜNG SƠN

Đại học Đà Nẵng

TH.S. NGUYỄN HẢI ĐẠT

Đại học Kinh tế Quốc dân

Sau 4 năm ra đời, Khu kinh tế mở (KKTM) Chu Lai đã tạo được nền móng bước đầu cho một mô hình kinh tế mới - mô hình kinh tế mở đầu tiên ở Việt Nam; qua đó, nhằm thử nghiệm các thể chế chính sách mới, tạo môi trường đầu tư phù hợp với thông lệ quốc tế, phát triển kinh tế của vùng trọng điểm miền Trung và hội nhập kinh tế quốc tế. Bài viết này phân tích thực trạng thu hút đầu tư nước ngoài vào khu kinh tế mở Chu Lai, những vấn đề tồn tại và đề xuất một số giải pháp tăng cường thu hút đầu tư nước ngoài vào Chu Lai trong thời gian tới.

I. Thực trạng thu hút đầu tư nước ngoài vào khu kinh tế mở Chu Lai.

Khu Kinh tế mở Chu Lai được thành lập và hoạt động theo Quyết định số 108/2003/NĐ-TTg ngày 5-6-2003 của Thủ tướng Chính phủ. Khu có tổng diện tích quy hoạch 270 km², nằm trên địa bàn 14 xã, thị trấn, bao gồm thị trấn Núi Thành và các xã Tam Nghĩa, Tam Quang, Tam Hải, Tam Giang, Tam Hoà, Tam Hiệp, Tam Anh, Tam Tiến, Tam Xuân 1 thuộc huyện Núi Thành; các xã Tam Thanh, Tam Phú, Tam Thăng và phường An Phú thuộc thị xã Tam Kỳ, tỉnh Quảng Nam. Đây là khu vực có ranh giới địa lý xác định và có không gian kinh tế riêng biệt, có môi trường đầu tư, kinh doanh thuận lợi nhất theo các quy định hiện hành, gồm hạ tầng kỹ thuật - xã hội, chính sách, cơ chế quản lý thuận lợi cho các hoạt động kinh doanh, phù hợp với cơ chế thị trường, nhằm khuyến khích đầu tư và khuyến khích xuất khẩu. Dự kiến đến năm 2010, khu kinh tế mở Chu Lai sẽ có khoảng 215.000 cư dân, trong đó có 100.000 cư dân đô thị và 115.000 cư dân làm nông, ngư nghiệp.

Sau 4 năm ra đời, Khu kinh tế mở (KKTM) Chu Lai đã tạo được nền móng bước đầu cho một mô hình kinh tế mới - mô hình kinh tế mở đầu tiên ở Việt Nam; qua đó, nhằm thử nghiệm các thể chế chính sách mới, tạo môi trường đầu tư phù hợp với thông lệ quốc tế, phát triển kinh tế của vùng trọng điểm miền Trung và hội nhập kinh tế quốc tế.

Bộ máy tổ chức của Ban quản lý KKTM cũng từng bước được xây dựng và củng cố đạt trình độ, chuyên môn vững vàng để đáp ứng được việc triển khai thực hiện cơ chế phân cấp, ủy quyền. Hiện đã có 3 Bộ (Xây dựng, Kế

hoạch & Đầu tư, Thương mại) và UBND tỉnh Quảng Nam ủy quyền cho Ban quản lý chủ động giải quyết các thủ tục hành chính liên quan đến đất đai, cấp phép, ưu đãi đầu tư, thương mại theo hướng "một cửa, tại chỗ".

Trong thời gian hai năm đầu- giai đoạn khởi động, đã có hàng loạt dự án đăng ký vào KKTM Chu Lai, với tổng vốn đầu tư lên cả tỷ USD. Trong năm 2005, đã thực hiện cấp phép đầu tư gần 30 dự án; đồng thời tổ chức động thổ, khởi công nhiều dự án lớn. Năm 2006 đã có 17 dự án với tổng vốn 162,177 triệu USD đăng ký đầu tư vào khu kinh tế mở này. Trong 17 dự án đăng ký, có 11 dự án đã được cấp phép hoạt động với tổng vốn đầu tư 51,627 triệu USD. Sau gần 4 năm hoạt động, theo thống kê các nguồn vốn trong và ngoài nước đăng ký đầu tư khá lớn với gần 1,5 tỷ USD. Số dự án triển khai và đang hoạt động sản xuất kinh doanh là 21 với tổng số vốn lên đến 151 triệu USD (chiếm 10% tổng vốn đăng ký). Hiện nay có 9 dự án đang triển khai xây dựng, 13 dự án đang trong giai đoạn chuẩn bị đầu tư chưa thu hút được các nguồn vốn từ các doanh nghiệp để đầu tư cơ sở hạ tầng.

Qua gần bốn năm thành lập KKTM Chu Lai, nhiều dự án đã triển khai xây dựng và đi vào hoạt động; bước đầu giải quyết việc làm cho hơn 3.000 lao động, sản xuất được nhiều sản phẩm có giá trị. Đặc biệt, khi cảng Kỳ Hà đưa vào sử dụng đã tạo ra nguồn thu đáng kể cho ngân sách địa phương, góp phần đưa Quảng Nam gia nhập Câu lạc bộ 1.000 tỷ đồng. Từ khi KKTM Chu Lai đi vào hoạt động bước đầu đã tạo ra bước đột phá trong chuyên dịch cơ cấu kinh tế địa phương, đưa Quảng Nam đi nhanh hơn trên con đường thoát nghèo, tạo tiền đề cho Quảng Nam trở thành một tỉnh công

nghiệp vào giai đoạn 2015-2020.

2. Một số tồn tại trong hoạt động thu hút đầu tư nước ngoài vào khu kinh tế mở Chu Lai.

Trong khoảng 2 năm gần đây, việc thu hút đầu tư nước ngoài vào khu kinh tế mở Chu Lai gặp phải một số khó khăn và vướng mắc:

Thứ nhất, tốc độ thu hút vốn đầu tư nước ngoài dường như đang chững lại. Sau gần 4 năm hoạt động, theo thống kê các nguồn vốn trong và ngoài nước đăng ký đầu tư khá lớn với gần 1,5 tỷ USD. Trong đó, theo số liệu chính thức được công bố vào tháng 7/2005 (là thời điểm kỷ niệm 2 năm ngày thành lập khu KTM Chu Lai), tổng cộng đã có đến 116 dự án đăng ký đầu tư với tổng vốn gần 1,4 tỷ USD, trên tổng diện tích lên đến 1.982 ha, trong đó 66 DA đã cấp phép. Nếu không sớm có hướng đi đúng, giải pháp kịp thời thu hút thì rất khó tạo được cú hích để đẩy nhanh tốc độ thu hút đầu tư nước ngoài vào khu kinh tế mở Chu Lai.

Thứ hai, mặc dù số vốn đăng ký lên đến hơn 1.5 tỷ USD, nhưng có tình trạng rất nhiều dự án đăng ký “áo” nhằm mục tiêu “xí phần” đầu tư tại Chu Lai. Đến tháng 12-2005, các con số báo cáo trên đã lên 128 dự án đăng ký đầu tư, với tổng vốn 1,5 tỷ USD, đã cấp phép 72 dự án. Tổng kết năm 2006 để bước vào năm 2007, có 84 dự án đã được cấp phép. Tuy nhiên, khi Luật Đầu tư có hiệu lực cùng chỉ thị của Thủ tướng Chính phủ yêu cầu chấn chỉnh, chấm dứt các ưu đãi đầu tư vượt trội theo “lệ tỉnh”, từ giữa năm 2006, tỉnh Quảng Nam phải tiến hành làm rõ tính thực chất, hiệu quả của công cuộc thu hút đầu tư. Ban Quản lý khu KTM đã tiến hành rà soát tình hình đầu tư vào Chu Lai. Kết quả cho thấy chỉ có 51 dự án đăng ký đầu tư, tổng vốn đăng ký 618 triệu USD, trong đó chỉ mới 43 dự án đã được cấp phép. Đặc biệt, đến nay cũng chỉ mới có 23 dự án đang hoạt động (so với 33). Trong đó, nhiều dự án vốn đã đầu tư và hoạt động từ... trước khi thành lập khu KTM, như dự án của Cty Hoa Chen, Tokai Sand...

Trong số các dự án bị rút giấy phép tại tỉnh Quảng Nam, Khu KTM Chu Lai đứng đầu “bảng tổng xếp”, với 28 dự án, tổng vốn đăng ký hơn 227,4 triệu USD trên diện tích hơn 267ha bị đồng loạt thu hồi vào tháng 4.2007. Bao gồm 20 dự án đầu tư nước ngoài tổng vốn hơn 170,6 triệu USD và 8 dự án đầu tư trong nước tổng vốn 56,8 triệu USD. Ngoài ra, còn 3 dự án đầu tư nước ngoài và 4 dự án đầu tư trong nước thuộc nhóm sắp sửa bị thu hồi vì được xác định là dự án ảo.

Theo Sở Kế hoạch và đầu tư Quảng Nam, đây là hậu quả của việc thu hút đầu tư theo phong trào, mà bỏ qua khâu thẩm định năng lực của nhà đầu tư. Do sự kiểm soát chưa chặt chẽ trước đây nên nhiều nhà đầu tư vào đây chỉ

với mục đích chiếm chỗ. Nhiều nhà đầu tư vào làm việc, đăng ký dự án rồi ra đi, nhưng vẫn được đưa vào thống kê số liệu, tạo nên thành tích ảo. Trong số 10 dự án đầu tư nước ngoài được trực tiếp trao giấy phép cho nhà đầu tư tại lễ kỷ niệm 2 năm thành lập khu KTM Chu Lai (tháng 7-2005), thì nay hết 6 dự án đã bị thu hồi, 1 dự án đang đề nghị thu hồi.

Thứ ba, mặc dù việc đầu tư xây dựng kết cấu hạ tầng khu kinh tế mở Chu Lai được quan tâm, nhưng nhìn chung còn rất nhiều tồn tại xung quanh vấn đề đầu tư kết cấu hạ tầng. Theo thống kê, ngân sách Nhà nước đầu tư cho khu kinh tế mở Chu Lai trong hơn 3 năm qua khoảng 1000 tỷ đồng, trong đó riêng năm 2006 là 130 tỷ và 2007 là khoảng 150 tỷ. Tuy nhiên, hệ thống kết cấu hạ tầng, điều kiện hấp dẫn các nhà đầu tư, tuy được xây dựng nhưng còn nhiều bất cập. Cảng Kỳ Hà chỉ mới đón được tàu sức chở 7.000 tấn, sân bay Chu Lai cũng chỉ mở được một tuyến với mỗi tuần hai chuyến bay, khu thương mại tự do của KKTM Chu Lai vẫn còn ngốn ngân công việc... Những điều này làm KKTM Chu Lai mất đi lợi thế, tính hấp dẫn với các nhà đầu tư. Hơn nữa, công tác quản lý vốn và đầu tư cơ sở hạ tầng còn nhiều bất cập, việc bỏ vốn đầu tư cho các công trình còn dàn trải, chưa phát huy được hiệu quả cao nhất. Nhiều công trình thiết yếu, có tính chất quyết định đến thu hút và kêu gọi đầu tư chưa được quan tâm chú trọng.

Thứ tư, công tác giải phóng mặt bằng cho các nhà đầu tư vào khu kinh tế mở Chu Lai còn rất hạn chế, gây nên tình trạng chậm trễ trong việc triển khai dự án và giải ngân vốn đầu tư nước ngoài. Theo thống kê, tại Khu Kinh tế mở Chu Lai hiện có 47 quy hoạch sử dụng 2.192ha đất nhưng chậm triển khai (quy hoạch treo), 51 dự án đầu tư đã giao 1.118 ha đất nhưng chưa hoặc chậm triển khai so với tiến độ được duyệt (dự án treo), và 18 dự án với 312 ha đất đang triển khai thu hồi, bồi thường, giải phóng mặt bằng nhưng chậm tiến độ so với phương án được duyệt (giải toả treo). Đây là một hạn chế lớn cho công tác thu hút đầu tư nước ngoài vào Chu Lai.

Thứ năm, có nhiều ý kiến của nhà đầu tư nước ngoài cho rằng quy định về suất đầu tư vào khu kinh tế mở Chu Lai còn cao. Ví dụ như suất đầu tư cho các dự án du lịch ven biển tại Chu Lai là 1 triệu USD/ha. Tuy nhiên, với mật độ xây dựng quy định tối đa 20%/ha, suất đầu tư trên 1 m² xây dựng (1 triệu USD/2.000 m²) là 500 USD/m² - mức khá cao nếu so sánh với giá thị trường tại bất cứ thời điểm xây dựng nào. Trong khi đó, cơ sở hạ tầng hiện tại, nhu cầu thị trường và khả năng đáp ứng các dịch vụ hỗ trợ kèm theo còn thấp.

3. Giải pháp tăng cường thu hút đầu tư nước ngoài vào KKTM Chu Lai

Khu kinh tế mở Chu Lai đã được Nhà nước cho phép có cơ chế mở từ cách đây gần 4 năm. Nhưng đến thời điểm này, Chu Lai chưa khai thác hết lợi thế "mở", cơ chế ưu đãi của nhà nước dành cho mình. Nếu không thực hiện sớm, lợi thế tương đối - có tính chất so sánh - của Chu Lai sẽ mất. Cụ thể, Quảng Ngãi với khu Dung Quất, Quy Nhơn với khu Nhơn Hội cũng có những ưu đãi tương tự, nên dần dần Quảng Nam sẽ mất đi lợi thế so sánh. Do vậy, trong thời gian tới, cần triển khai đồng bộ các giải pháp nhằm thu hút đầu tư nước ngoài vào Chu Lai, theo hướng phải nâng tính cạnh tranh thu hút nguồn FDI vào KKTM Chu Lai lên tầm quốc tế chỉ ít cũng là cạnh tranh khu vực, cạnh tranh với Trung Quốc.

Thứ nhất, đổi mới cơ chế và thủ tục đầu tư vào Khu kinh tế mở Chu Lai. Thực hiện cơ chế "một cửa, tại chỗ" đối với các thủ tục hành chính liên quan đến đầu tư- kinh doanh tại KKTM Chu Lai theo Quy chế do UBND tỉnh Quảng Nam ban hành. Ban Quản lý KKTM Chu Lai là cơ quan đầu mối tiếp nhận, giải quyết hoặc phối hợp giải quyết các thủ tục liên quan dự án đầu tư trong suốt quá trình triển khai tại KKTM Chu Lai. Quy trình giải quyết thủ tục đầu tư- kinh doanh tại KKTM Chu Lai cần được công bố và niêm yết công khai tại cơ quan đầu mối; các cơ quan chức năng liên quan của tỉnh (các Sở, ngành liên quan và UBND huyện Núi Thành, UBND thành phố Tam Kỳ) và trên trang thông tin điện tử của KKTM Chu Lai.

Thứ hai, chú trọng hơn nữa cơ chế khuyến khích đầu tư. Ngày 15/5/2007, UBND tỉnh Quảng Nam đã ra Quyết định số 12/2007/QĐ-UBND ban hành Cơ chế khuyến khích đầu tư vào Khu kinh tế mở Chu Lai, tỉnh Quảng Nam. Theo đó, các dự án đầu tư vào KKTM Chu Lai được hưởng chính sách ưu đãi áp dụng đối với địa bàn có điều kiện kinh tế xã hội đặc biệt khó khăn theo quy định của Chính phủ về đầu tư, đất đai, thuế thu nhập doanh nghiệp, thuế thu nhập đối với người có thu nhập cao, thuế xuất khẩu, thuế nhập khẩu, các ưu đãi khác. Đối với các dự án đầu tư kinh doanh kết cấu hạ tầng các khu chức năng và kết cấu hạ tầng kinh tế xã hội: Được Nhà nước đầu tư hệ thống hạ tầng kỹ thuật về giao thông, điện, nước, thông tin liên lạc đến ranh giới khu chức năng; được hỗ trợ tối đa đến 100% chi phí bồi thường, giải phóng mặt bằng tùy theo quy mô, tính chất từng khu chức năng; được hỗ trợ một phần chi phí đầu tư xây dựng nhà máy xử lý nước thải tập trung và bãi xử lý chất thải rắn của các khu chức năng.

Thứ ba, chú trọng thu hút các dự án đầu tư

vào đầu tư xây dựng cơ sở hạ tầng, có chính sách ưu đãi đặc biệt đối với các dự án đầu tư xây dựng KCN, KCX (chính sách giao đất, hỗ trợ đào tạo, thuế). Tháng 5/2007, Sở Kế hoạch- đầu tư Quảng Nam vừa công bố danh sách 16 dự án lớn được tỉnh kêu gọi đầu tư từ nước ngoài với tổng vốn dự kiến khoảng 5,7 tỉ USD. Trong 16 dự án trên, có 9 dự án thuộc Khu kinh tế mở Chu Lai. Đặc biệt là Dự án xây dựng, kinh doanh cảng biển Kỳ Hà gắn với xây dựng kinh doanh khu thương mại tự do thuộc Khu kinh tế mở Chu Lai có khả năng tiếp nhận tàu 20.000 tấn, công suất 2 triệu tấn/năm, có diện tích 1.600 ha, vốn đầu tư 800 triệu USD. Thủ tướng Chính phủ đã đồng ý cho phép tỉnh Quảng Nam đầu tư xây dựng sân bay Chu Lai thành sân bay trung chuyển hàng hoá quốc tế bằng phương thức BOT. Hiện Tập đoàn đầu tư Visual Defence (Canada) là đối tác đầu tiên làm việc với Chính phủ VN và tỉnh Quảng Nam về việc xin đầu tư và khai thác sân bay này theo phương thức này. Sân bay Chu Lai được quy hoạch đến năm 2025 trở thành sân bay trung chuyển hàng hoá quốc tế, đạt khoảng 5 triệu tấn hàng hoá và 4 triệu lượt khách/năm. Với diện tích 2.300ha, có đường băng cát và hạ cánh dài hơn 4.000m, sân bay Chu Lai sẽ có khả năng đón nhận các loại máy bay hạng nặng.

Bên cạnh đó, cần tranh thủ các loại nguồn vốn khác nhau từ nhằm phát triển hạ tầng cho Khu Kinh tế mở Chu Lai. Nguồn vốn từ ngân sách Nhà nước (bao gồm ngân sách địa phương và ngân sách Trung ương) cần được sử dụng để phục vụ cho công tác bồi thường thiệt hại, giải phóng mặt bằng, xây dựng các khu tái định cư và các công trình thiết yếu khác. Trong năm 2006, tổng số tiền kinh phí bồi thường được duyệt trong năm 2006 là 72 tỷ đồng để giải phóng mặt bằng và bàn giao 175,6 ha, xây dựng hoàn chỉnh cơ sở hạ tầng và bố trí tái định cư cho 203 hộ dân. Dự kiến trong năm 2007, kinh phí bồi thường, hỗ trợ lên đến 140,1 tỷ đồng để giải phóng mặt bằng 264 ha gồm 710 hộ tái định cư và 2.130 lao động cần chuyển đổi nghề. Cần khai thác các nguồn vốn tín dụng Nhà nước với lãi suất thấp cho xây dựng kết cấu hạ tầng và các khu chức năng. Ngoài ra, vốn tín dụng thương mại cũng là một nguồn quan trọng để đầu tư hạ tầng kỹ thuật, dịch vụ, các khu chức năng và các trung tâm khoa học công nghệ khác.

Thứ tư, cần sớm xây dựng các chính sách thu hút đầu tư ngắn hạn mang tính chiến thuật cao. Cụ thể cần xác định phân đoạn thị trường và lựa chọn thị trường mục tiêu trong thu hút FDI. Công tác marketing đầu tư cũng cần được đặc biệt quan tâm chú ý. Chú trọng mạnh mẽ

(Xem tiếp trang 47)

GIẢI PHÁP TĂNG CƯỜNG THU HÚT ĐẦU TƯ NƯỚC NGOÀI...

thu hút FDI từ các Việt Kiều, các doanh nghiệp Việt Kiều, đặc biệt là kiều bào tại Mỹ (75% lượng kiều hối từ Mỹ).

Thứ năm, khuyến khích các loại hình dịch vụ hợp pháp phát triển nhằm phục vụ nhu cầu đa dạng của các nhà đầu tư nước ngoài. Chú trọng khuyến khích các dự án FDI có hàm lượng công nghệ cao hiện đại, thâm dụng lao động, phục vụ xuất khẩu, các công nghệ bảo vệ môi trường.

Thứ sáu, cần nghiên cứu lại việc quy định suất đầu tư. Nên chăng, quy định suất đầu tư cần xem xét trên các khía cạnh như: (1) xem xét mối quan hệ giữa suất đầu tư và mật độ xây dựng, nên chăng, quy định mật độ xây dựng 20% chỉ áp dụng cho các dự án có diện tích nhỏ (từ 5 ha trở xuống), còn các dự án có diện tích lớn hơn thì mật độ xây dựng cao hơn nhưng tối đa không quá 50%; (2) tối đa hoá được đối tượng thụ hưởng; và (3) tận dụng được quy luật điều chỉnh tự nhiên của thị trường. Trong

đầu tư, tính cạnh tranh và mở rộng quy mô đều phụ thuộc vào độ nhạy của thị trường, khả năng đáp ứng hiện tại và nhu cầu ngày càng cao của cuộc sống. Không có nhà đầu tư nào đại dột khi thấy nhu cầu thị trường ngày càng cao, khả năng thu hút các nguồn lực ngày càng lớn, điều kiện kinh tế - xã hội và kỹ thuật đảm bảo mà không mở rộng quy mô đầu tư■.

Tài liệu tham khảo:

1. Khu kinh tế mở Chu Lai: Lợi thế biển và định hướng phát triển, Báo Thương mại, 5/2006.
2. Nguyễn Văn Diệu, Liệu có quá cao? Cần xem xét lại suất đầu tư cho các dự án du lịch ven biển tại Khu kinh tế mở Chu Lai, Báo Đầu tư, ngày 15/06/2007.
3. Hội đồng nhân dân Tỉnh Quảng Nam, Nghị quyết Về nhiệm vụ phát triển kinh tế - xã hội 5 năm (2006 -2010), 12/2005.